

„NAGYSÁG, JÓSÁG”

KARDOS ISTVÁN ÉLETE

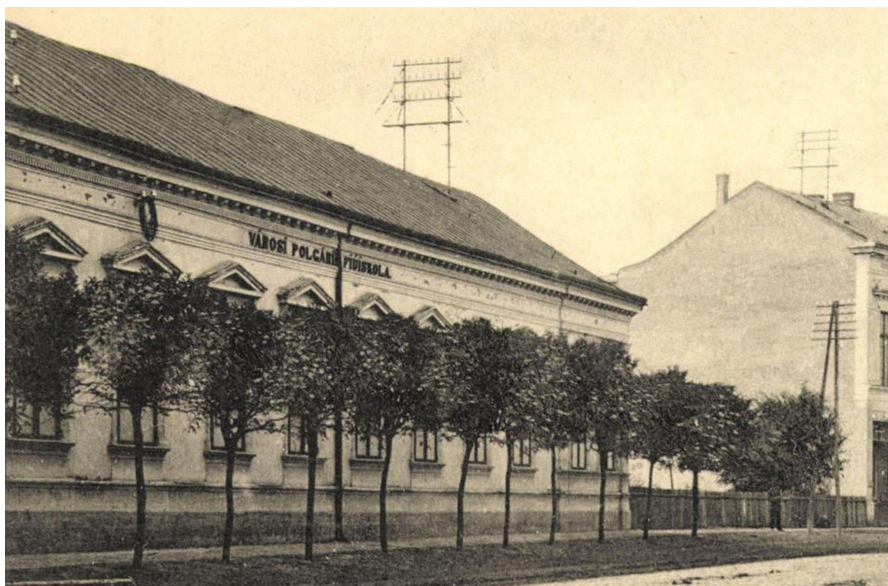

Összeállította:
Ilyés Gábor

Nyíregyháza
2019

Mindössze 45 életév – ebből 23 városunkban – adatott Kardos Istvánnak, aki „nem ennek a nyírségi városnak akácos utcáin született, bevándorló volt, de mégis az egész város gyászolta halálakor”. (Nyírvidék, 1929. május 4. 2.) **Szigetszentmiklóson** született **1884. augusztus 12-én**. Középiskolai tanulmányait a Debreceni Református Kollégiumban végezte, majd **1906-ban** szerzett tanári diplomát a Budai Elemi és Polgáriskolai Tanítóképzőben. Ugyanebben az évben **dr. Bartók Jenő** református lelkész hívására jött Nyíregyházára és lett az akkor létesített magán polgári fiúiskola tanára.

A **Polgári Fiúiskola** azzal a céllal nyitotta ki kapuit, hogy „pótolja a középfokú oktatást” és a tanulók szívébe „a gyakorlati élet iránt való szeretetet” csepegtessen. Az iskola első évnyitóján, 1906. szeptember 4-én 35 diák jelent meg. A tanítás az első évben a református elemi iskola egyik tantermében folyt, nehéz körülmények között, de a munka eredményesnek bizonyult, amit a tanfelügyelői iskolalátogatás is igazolt. A városi hatóság pártfogásába is vette az iskola ügyét: már az első év folyamán pénzübeli segítséget szavazott meg fenntartásához, majd a következő tanévben fenntartásába vette át. Ekkor lett a neve **Nyíregyháza Város Községi Polgári Fiúiskolája**. A város a Bethlen (akkori nevén Szentmihályi) utcán levő, 1893-ban épült iparos székházat vette meg és alakította át iskolai célokra. Az 1908–1909-i harmadik tanévet már itt kezdte el a fokozatosan bővülő létszámú intézet.

Az iskola első igazgatójául Kardos Istvánt nevezték ki, aki **1922-ig** látta el ezt a tisztséget. Szakképzése nyelvtörténet tudomány volt. Igazgatása alatt nagy népszerűsége tett szert az iskola, amely 1924-ben már 430 tanulóval büszkélkedhetett. Az iskola kebelében ifjúsági önképzőkör, Bethlen Gábor nevét viselő cserkészcsapat és Vöröskereszt Egylet is alakult, amíg ő volt az igazgató.

Kardos István az iskola vezetése mellett más igazgatási feladatokat is ellátott. 1912-ben Kégly Szerénától vette át a Jótékony Nőegylet által fenntartott női ipariskolát, s az igazgatóságot 1919-ben adta át Trajtler Annának. Ugyancsak 1912-ben szervezte meg a Kereskedők és Gazdák Körének támogatásával az egyéves női kereskedelmi szaktanfolyamot. Ez 1918-ban az akkor létesített fiú felsőkereskedelmi iskola szakirányú vezetése alá került, majd később a gróf Széchenyi Istvánról elnevezett középiskola tagozataként működött még évtizedeken át. Gyors- és gépíró irodai adminisztrátorokat, titkárnőket, könyvelőket képzett a város üzleti életének zavartalan működése érdekében.

Az iskolaszék a minisztérium hozzájárulásával 1922. november 16-tól a tanév végéig szabadságot adott Kardos István igazgatónak, kit a fenntartó város képviselő-testülete a **kultúratanácsosi** teendőik ellátásával bízott meg. Nyíregyházának eddig nem volt olyan tanácsnoka, aki főfeladatként foglalkozott volna a városi iskolaügyekkel. A húszas évek elejére azonban nem volt elegendő a képviselő-testület bizottságaként működő iskolaszék ilyen célokra, hiszen már több községi fenntartású elemi iskolája volt a városnak, s immáron két polgári iskolája is. A háború után növekedtek a szociálpolitikai gondok is, így 1923-ban megszervezték az önálló kultúratanácsosi állást. A közbizalom egyhangúan Kardos Istvánt kívánta erre a posztra, eltekintettek a jogi képesítéstől és a tanári oklevelet fogadták el az iskolai és a szociális ügyek felelős vezetéséhez.

1921–25. között a Bessenyei Kör ügyvezető titkári feladatait is ellátta. Egy-egy kiválóbb helyi irodalmár bemutatására irodalmi matinékat szervezett, és bevezetőiben afféle kis esszékben jellemezte pl. Sasi Szabó László, Vietórisz István, Vertse K. Andor munkásságát. Máskor három új szabolcsi poétát ajánlott a közönség figyelmébe Tartallyné Stima Ilona, ifj. Radványi Sándor és Balla Ferenc személyében. 1925-ben Fuchs Józsefnek 100 oldalas verseskötetéhez írt ajánló előszót. 1926-ban két praktikus füzetet adott ki. Az egyik Fényes Eleknek még a szabadságharc előtt gyűjtött, majd kötetben 1851-ben publikált adatait mutatja be. A másik egy krónikás összeállítás Nyíregyháza fejlődése címmel. 1927 januárjában megírta a Jótékony Nőegylet 75. évének történetét. A Debreceni Szemleiben alapos tanulmányt közölt több képpel, Benczúr Gyula és Nyíregyháza kapcsolatáról. Élete utolsó évében szerezte meg a II. József korabeli térképek minket közelebről érdeklő szelvényeinek fotómásolatait a városi gyűjtemény részére. Bessenyei Asztal névvel szervezett baráti társaságot, ez később Nyíregyházi Irodalmárpártoló Társasága címen szerepel a Nyírvidéken, majd Nyíregyházi Írók Társasága lett e kis csoport elnevezése. Kardos – élete utolsó hónapjaiban is – választás nélkül is elnöke, lelke az összejövételnek.

A sokoldalú, tevékeny férfiú **1929. május 1-jén** hunyt el, a városháza dísztermében ravatalozták fel. Halálát követő napon, május 2-án volt a temetése. Olyan végtisztessége volt, amelyhez foghatót nem látott Nyíregyházán ez a generáció. Ott volt a város a maga egészében. Kardost vezéreknak, fejedelmeknek kijáró csodálatos ünnepélyességgel temették és az ünnep fenségét nem dísz, nem dekoráció, hanem a felvonult polgárság hatalmas egysége adta meg, az az egy akarat, amellyel az ezrekre menő sokaság elkísérte a szeretett embernek koporsóját a sírig. Az egyházi, katonai, polgári társadalom előkelőségei, a rendőrség, a hivatalok, egyesületek tisztikara, a Városi Dalegylet zászlós csapata, cserkészek, diákok, az iskolák igazgatói, a tanári és tanítói kar, a közönség valamennyi társadalmi rétegének képviselői zsúfolásig megtöltötték az udvart. A vármegyei tisztikar élén a főispán, az alispán és a főjegyző jelent meg. A városi tanács és a tisztikar a polgármester vezetésével vonult fel. A koporsó mellett az összetört szívű özvegy, a kisfiú, a család Nyíregyházára érkezett tagjai voltak. Dr. Bartók Jenő mondott magasan szárnyaló, mélyen megható ima keretében Kardos Istvánt jellemező erővel megrajzoló beszédet. A megható ima után dr. Járossy Sándor a Nyíregyházi Ügyvédi Kamara elnöke mondott Nyíregyháza képviselő-testületének nevében beszédet. Végül Szohor Pál búcsúbeszédében kijelentette: *„Meghalt a város szíve...!”*

Kardos István emlékezete

A képviselő-testület 5000 pengős alapítványt létesített emlékének őrzésére a város középiskolai tanulóinak kiírt irodalmi versenypályázatok évenkénti díjazására.

1932. június 12-én ünnepelte a város polgári fiúiskolája alapításának 25. évfordulóját. Ez alkalomból az iskola udvarán leleplezték az intézmény első igazgatójának, és a névadójának, Jókai Mórnak a mellszobrait, Berky Nándor szobrászművész alkotásait. Kardos István szobrát az 1950-es évek elején az iskola padlására vitték, majd később elpusztult. Jókai Mór mellszobra még ma is áll az iskola udvarán.

Síremlékét **1940. május 3-án**, Kardos István temetésének 11. évfordulóján állították fel az Északi temetőben (II. parcella 7. számú sír). Ez alkalomból dr. Vietórisz József elszavalta a Kardos Istvánról írt ódáját. A 200 centiméter magas, fekete svéd kőből készült síremlékre az eredeti tervek szerint Kisfaludi Strobl Zsigmond készítette volna el Kardos bronzdomborművét, ezt azonban nem ő, hanem **Berky Nándor** szobrászművész valósította meg. A város első kultúratanácsosának a portréját ábrázoló domborművet 1942-ben helyezték el a síremléken.

Festménye a városháza első emeletén látható.